

"Takdis ederiz o Zâtı ki, en büyük lûtfu en büyük azamete, en yüksek şefkati en yüksek ceberûta idhâl ettiği gibi,.. " devamı ile izah eder misiniz?

"Takdis ederiz o Zâtı ki, en büyük lûtfu en büyük azamete, en yüksek şefkati en yüksek ceberûta ithal ettiği gibi, nihayetsiz kurbu nihayetsiz bu'd ile cem edip, zerrelerle şemslar arasında uhuvveti tesis etmiştir. Birbirine zıt olan bu şeyleri cem etmekle derece-i azametini bir derece göstermiştir."(1)

Bu cümleleri iki şekilde anlamak mümkün.

Birincisi, en büyük şeyleri en küçük şeylerin hizmetine sunmasıdır. Mesela insan madde itibarı ile gayet derecede hakir ve basit iken; güneş, ay, yıldız ve dünya gibi koca gezegen ve galaksileri lûtfu ile onun emrine itaat ettirmiş, onun hizmetine takdim etmiştir. Hakikaten insan, maddesi itibarı ile kainat gibi azametli ve ceberrut bir alem içinde bir nokta bile değilken, bütün kainat adete ona itaat edip, onun hizmetine koşan büyük bir deve gibi önünde ıhdırılmış. İşte bütün bu hususlar Allah'ın hem azameti hem de şefkatini gösteriyor. Azameti ile o kainatı itaat ettiriyor, şefkati ile de insana değer veriyor.

İkincisi, Allah sonsuz azamet ve kibriyası ciheti ile insan gibi hakir ve basit bir varlığı muhatap alması mümkün değilken, sonsuz şefkat ve lûtfu devreye girip insanı kendine muhatap, hatta dost ve Habib yapıyor. Allah azameti ciheti ile bizden çok uzak iken, şefkat ve lûtfu ile bize çok yakın oluyor. En küçük arzu ve duamıza tenezzül edip cevap veriyor. İşte atom ile galaksilerin kardeşliği bu iki sırdan dolaydır.

(1) bk. [Mesnevî-i Nuriye, Zeylu'l-Hubab.](#)